

Ljekarnička skrb za

ONKOLOŠKE BOLESNIKE

**MEDICINSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU**
JOSIPA HUTTLERA 4, 31000 OSIJEK

7. VELJAČE 2026.

U Ž I V O I O N L I N E

Organizator

MF
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK

U suradnji s

 Progressus
iz prakse za praksu

THE WORLD CANCER DAY THEME 2025-2027
“UNITED BY UNIQUE” PLACES PEOPLE AT
THE CENTRE OF CARE AND THEIR STORIES
AT THE HEART OF THE CONVERSATION.

Poštovane kolegice i kolege, dragi sudionici,

iznimna mi je čast i osobito zadovoljstvo pozdraviti vas na Mini simpoziju: Ljekarnička skrb za onkološke bolesnike. Ovaj skup predstavlja mjesto okupljanja stručnjaka posvećenih jednom od najosjetljivijih područja zdravstvene skrbi – podršci osobama koje se suočavaju s onkološkom dijagnozom i svim izazovima koje ona donosi.

Napredak u onkologiji u posljednjih je nekoliko godina iznimno intenzivan. Razvoj dijagnostike, preciznih terapija i digitalnih tehnologija otvara nove mogućnosti, ali istodobno pred zdravstvene djelatnike postavlja sve složenije zahtjeve. Upravo u tom kontekstu, uloga ljekarnika postaje sve vidljivija i značajnija. Naš je zadatak, osim stručne procjene i optimizacije farmakoterapije, pružiti pacijentu sigurnost, razumijevanje i informaciju koja mu može olakšati put kroz liječenje.

Program ovog simpozija oblikovali smo nastojeći obuhvatiti teme koje reflektiraju stvarne potrebe pacijenata i izazove s kojima se susreću zdravstveni timovi. Aktualnosti iz epidemiologije i terapije raka dojke, interakcije između onkološke terapije i dodataka prehrani, uloga digitalnih alata u praćenju nuspojava, kao i važnost komunikacijskih vještina – sve su to sadržaji koji doprinose holističkom pristupu bolesniku. Prikazi slučajeva i okrugli stol omogućuju nam dodatno razumijevanje individualnih perspektiva i konteksta skrbi.

Naša je zajednička odgovornost kontinuirano unapređivati onkološku ljekarničku skrb, ne samo kroz stručno znanje, nego i kroz ljudskost, empatiju i spremnost na suradnju. Vjerujem da će rasprave, razmjena iskustava i umrežavanje tijekom ovog simpozija otvoriti nova pitanja, potaknuti nove odgovore i osnažiti nas u svakodnevnom radu s pacijentima i njihovim obiteljima.

Zahvaljujem svim predavačima, institucijama i suradnicima na uloženom trudu u organizaciji ovog skupa. Hvala i vama, drage kolegice i kolege, što svojim sudjelovanjem potvrđujete važnost trajne edukacije i predanosti skrbi za onkološke bolesnike.

Želim vam poticajan i sadržajan stručni skup te da iz njega ponesete nova znanja i motivaciju koja će obogatiti vaš profesionalni rad i odnose s pacijentima.

S poštovanjem,

doc. dr. sc. **Katarina Fehir Šola**, mag. pharm., univ. spec. pharm.

Predsjednica Organizacijskog odbora

Ljekarnička skrb za onkološke bolesnike – nevidljiva, ali ključna karika liječenja

Onkološka bolest ne pogađa samo tijelo – ona duboko utječe na emocionalni, socijalni i psihološki život bolesnika. Suradnja između ljekarnika, liječnika specijalista, psihologa i drugih zdravstvenih djelatnika ključna je za osiguravanje kvalitetne, sigurne i učinkovite zdravstvene skrbi onkoloških bolesnika. Liječnici, specijalisti različitih specijalnosti, imaju primarnu ulogu u postavljanju dijagnoze i određivanju terapije, a ostale zdravstvene struke, poput medicinskih sestara, fizioterapeuta, nutricionista i psihologa, daju svoj doprinos provođenjem različitih oblika terapije, kroz rehabilitaciju, edukaciju pacijenata i praćenje njihova općeg zdravstvenog stanja.

Ljekarnici isto tako značajno doprinose liječenju provjerom sigurnosti i primjerenosti propisanih lijekova, savjetovanjem pacijenata o pravilnoj primjeni terapije te praćenjem mogućih nuspojava i interakcija lijekova.

Budući da maligne bolesti i njihovo liječenje često dovode do nutritivnih deficita, gubitka tjelesne mase, smanjenog apetita i općeg iscrpljenja, a što može negativno utjecati na tijek terapije i kvalitetu života bolesnika, suplementacija može je korisna potpora u skrbi onkoloških bolesnika, ali isključivo kada je stručno indicirana, individualno prilagođena i pažljivo praćena.

Informiranjem bolesnika o potencijalnim koristima i rizicima suplementacije ljekarnici značajno doprinose edukaciji bolesnika o pravilnoj i sigurnoj primjeni dodataka prehrani, racionalnoj primjeni suplemenata i očuvanju sigurnosti terapije.

S obzirom na kontinuirani razvoj onkološke farmakoterapije i sve veću složenost liječenja malignih bolesti za ljekarnike je važno cjeloživotno učenje koje im omogućava visoku razinu stručnog znanja i kontinuirano praćenje novih znanstvenih spoznaja.

Minisimpozij „Ljekarnička skrb za onkološke bolesnike“ organiziran je ne samo kako bi se pružio uvid u nove znanstvene spoznaje o primjeni onkološke farmakoterapije i suplementacije u liječenju onkoloških bolesnika nego i kako bi međuprofesionalna suradnja bila što učinkovitija te tako doprinijela pružanju kvalitetne, sigurne i suvremene zdravstvene skrbi.

Prof. dr. sc. Ljubica Glavaš-Obrovac

Medicinski fakultet Sveučilišta Josip Juraj Strossmayer

Organizacijski odbor

Knjiga sažetaka rezultat je stručnog i interdisciplinarnog rada usmjerenog unaprijeđenju ljekarničke skrbi za onkološke bolesnike, s posebnim naglaskom na rak dojke, digitalne alate za praćenje nuspojava, racionalnu suplementaciju, epidemiološke pokazatelje te prikaze slučajeva iz svakodnevne kliničke prakse. Njezin je cilj objediniti aktualna znanja, iskustva i primjere dobre prakse koji doprinose sigurnijoj, učinkovitijoj i bolesniku usmjerenoj farmaceutskoj skrbi.

Tematski okvir ove publikacije nadovezuje se na obilježavanje Svjetskog dana borbe protiv raka, koji se svake godine 4. veljače provodi uz potporu Svjetska zdravstvena organizacija i Unija za međunarodnu kontrolu raka. Globalna kampanja za razdoblje 2025.–2027. nosi moto „**United by Unique – Ujedinjeni u jedinstvenosti**“, naglašavajući da iza svake dijagnoze stoji jedinstvena osoba s vlastitim potrebama, rizicima i iskustvima liječenja. Takav pristup, usmjeren na pojedinca, u potpunosti se podudara s temeljnim načelima suvremene ljekarničke skrbi.

Rak dojke, kao najčešća zloćudna bolest žena i značajan javnozdravstveni teret, zahtijeva organiziran, kontinuiran i personaliziran model potpore bolesnicama tijekom cijelog terapijskog puta. Složenost suvremenih onkoloških protokola, rizik interakcija, izražene nuspojave te potreba za dugoročnim praćenjem adherencije jasno ističu ulogu ljekarnika kao kliničkog stručnjaka odgovornog za sigurnu i racionalnu primjenu lijekova. Smatram da upravo u ovom području ljekarnička praksa postaje aktivna, proaktivna i savjetodavna zdravstvena djelatnost.

Digitalna transformacija dodatno osnažuje takav pristup. Primjena digitalnih aplikacija za bilježenje i praćenje nuspojava, elektroničkih sustava dokumentiranja terapije i modela telefarmacije omogućuje pravodobno prepoznavanje problema, bržu intervenciju i učinkovitiju komunikaciju s bolesnicima. Digitalna onkološka farmacija, prema mom stručnom uvjerenju, predstavlja nužan razvojni smjer jer omogućuje preciznije, individualizirano i podatkovno utemeljeno donošenje odluka, čime se povećava sigurnost i kvaliteta skrbi.

Radovi uključeni u ovoj knjizi – epidemiološke analize, prikazi slučajeva, iskustva u zbrinjavanju nuspojava te razmatranja suportivne terapije i suplementacije – povezuju znanstvene dokaze s realnim izazovima kliničke prakse. Upravo takva integracija teorije i iskustva omogućuje razvoj standarda skrbi koji su istodobno stručni, provedivi i usmjereni na stvarne potrebe bolesnika.

U duhu poruke „ujedinjeni u jedinstvenosti“, ova publikacija potvrđuje kako se zajedničkim znanjem, interdisciplinarnom suradnjom i odgovornim uvođenjem inovacija može unaprijediti farmaceutska skrb te osigurati humaniji i sigurniji terapijski put svakog onkološkog bolesnika.

Vjerujem da će predstavljeni sadržaji biti poticaj daljnjem profesionalnom razvoju i jačanju uloge ljekarnika kao nezaobilaznog partnera u cjelovitom liječenju raka dojke i drugih zloćudnih bolesti.

Ključna poruka ovog simpozija direktno je usmjerena prema onkološkim bolesnicima kao i zdravoj populaciji: sve navedene aktivnosti, inicijative, stručni i zdravstveni doprinosi provode se isključivo u interesu onkoloških bolesnika, s ciljem unaprjeđenja njihove sigurnosti, kvalitete života i ishoda liječen.

*Prof. dr. sc. **Vesna Pavlica**, mag. pharm.*

ZU Farmacia, ljekarna Sveti Duh

Suradnik Centra za ekspertizu za područje onkološke i digitalne onkološke farmacije ZU Farmacia

Predstavnik Hrvatske u ESOP-u (European Society of Oncology Pharmacy) i koordinator za odnose i regionalnu suradnju za istočnu i jugoistočnu Europu

Predsjednica Sekcije za onkološko ljekarništvo Hrvatskog farmaceutskog društva

PharmaS s ponosom podupire Mini simpozij „Ljekarnička skrb za onkološke bolesnike“, koji predstavlja važnu platformu za stručnu razmjenu znanja i interdisciplinarnu suradnju u području onkološke skrbi.

Vjerujemo da kontinuirana edukacija zdravstvenih profesionalaca, utemeljena na znanstvenim dokazima i kliničkoj praksi, ima ključnu ulogu u unaprjeđenju kvalitete skrbi i ishoda liječenja onkoloških bolesnika.

Jerko Jakšić

Predsjednik Uprave društva PharmaS d.o.o.

ORGANIZATOR

Medicinski fakultet Sveučilišta Josip Juraj Strossmayer
u suradnji s udrugom Progressus

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Predsjednica

Katarina Fehir-Šola

Članovi

Ljubica Glavaš Obrovac

Vesna Pavlica

PROGRAM

09:30 - 10:00	Registracija sudionika
10:00 - 10:05	Pozdravni govor organizatora
10:05 - 10:25	Epidemiologija raka dojke <i>Nikola Kraljik, dr. med., specijalist javnog zdravstva NZJZ Osječko-baranjske županije</i>
10:25 - 10:35	Ljekarnička skrb za onkološke bolesnike <i>doc. dr. sc. Katarina Fehir Šola, mag. pharm. Katedra za laboratorijsku medicinu i farmaciju, MEFOS, ZU Ljekarna Bjelovara</i>
10:35 - 10:55	Liječenje raka dojke <i>doc. dr. sc. Josipa Flam, dr. med. Zavod za liječenje malih bolesti dojke, pluća, kože i rijetkih bolesti, KBC Osijek</i>
10:55 - 11:15	Interakcije onkološke terapije i suplemenata <i>Zvonimir Čagalj, dr. med. Dijagnostičko-terapijski odjel za kliničku farmakologiju, KBC Osijek</i>
11:15 - 11:30	Značaj digitalne farmacije u praćenju nuspojava onkološke terapije <i>prof. dr. sc. Vesna Pavlica, mag. pharm. ZU Farmacia</i>
11:30 - 12:00	Pauza za osvježanje
12:00 - 12:30	Komunikacija s onkološkim pacijentima <i>Katarina Sović, mag. pharm. Progressus</i>
12:30 - 12:50	Prikaz slučaja iz prakse: opravdanost suplementacije - prikaz slučaja <i>Martina Šepetavc, mag. pharm. ZU Farmacia</i>
12:50 - 13:05	SATELITSKO PREDAVANJE Novartis Kisqali (ribociklib) - optimizacija ishoda liječenja bolesnika s HR+/HER2- rakom dojke <i>doc. dr. sc. Josipa Flam, dr. med.</i>
13:05 - 13:20	SATELITSKO PREDAVANJE PharmaS Potpora crijevnoj funkciji u onkologiji: uloga probiotičke suplementacije <i>doc. dr. sc. Katarina Fehir Šola, mag. pharm.</i>
13:20 - 13:35	SATELITSKO PREDAVANJE PharmaS Hepatoprotektivna suplementacija u onkologiji: uloga silimarina i artičoke <i>prof. dr. sc. Vesna Pavlica, mag. pharm.</i>
13:35 - 13:55	OKRUGLI STOL Razvoj onkološke ljekarničke skrbi u doba intenzivnog razvoja umjetne inteligencije i digitalizacije <i>svi predavači</i>
13:55 - 14:00	Završna riječ organizatora i zatvaranje skupa

SAŽECI I ŽIVOTOPISI

Farmaceuti kao partneri u ranom otkrivanju raka dojke: od edukacije do akcije

Nikola Kraljik, dr. med.

NZJZ Osječko-baranjske županije

Rak dojke najčešća je maligna bolest žena. Trend starenja populacije i napredak dijagnostičkih metoda pridonose rastu broja novooboljelih. Ipak, smrtnost od raka dojke u padu je, što se prvenstveno pripisuje ranom otkrivanju i učinkovitijem liječenju.

Bolest se može dijagnosticirati u vrlo ranom stadiju, kada još nije klinički opipljiva, a mogućnosti izlječenja su iznimno visoke. Rano otkrivanje temelji se na redovitim pregledima i mamografiji, posebno kod žena u dobi od 49 do 70 godina – dobnoj skupini s najvećim rizikom.

Liječenje je multidisciplinarno i individualizirano, a uključuje kirurške, onkološke i radioterapijske pristupe. Novi lijekovi, uključujući ciljane terapije, dodatno podižu kvalitetu života i ishode liječenja.

U ovom kontekstu, uloga farmaceuta prelazi tradicionalne granice izdavanja lijekova. Kao zdravstveni djelatnici prisutni u zajednici, farmaceuti imaju značajan potencijal u području edukacije, prevencije i javnozdravstvene mobilizacije.

Predavanje će prikazati aktualne trendove incidencije i smrtnosti raka dojke u Hrvatskoj, s naglaskom na važnost zdravstvene pismenosti i ranog otkrivanja. Bit će analizirani konkretni načini doprinosa farmaceuta: edukacija pacijentica, proaktivna komunikacija, distribucija informativnih materijala te prepoznavanje i usmjeravanje rizičnih skupina.

Ujedno će biti predstavljeni primjeri dobre prakse i prijedlozi za sustavno uključivanje farmaceutske struke u javnozdravstvene kampanje. Cilj predavanja je otvoriti dijalog o održivim modelima suradnje između farmaceuta i Nacionalnog programa za rano otkrivanje raka dojke – u interesu zdravlja žena.

Nikola Kraljik, dr. med.

Specijalist je javnog zdravstva i epidemiolog s dugogodišnjim iskustvom u organizaciji i upravljanju sustavima populacijskog nadzora zdravlja, zdravstvene statistike i preventivnih programa. Svoj profesionalni rad kontinuirano ostvaruje u Nastavni zavod za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije, gdje obnaša rukovodeće i stručne funkcije usmjerene na razvoj suvremenih modela praćenja zdravstvenog stanja stanovništva i jačanje javnozdravstvene infrastrukture na regionalnoj razini.

Tijekom karijere istaknuo se kombinacijom epidemiološke ekspertize, analitičkog rada i upravljačkih kompetencija. U razdoblju od 4. siječnja 2013. do 24. studenoga 2017. obnašao je dužnost voditelja Odjela za medicinsku informatiku i statistiku, a istodobno je i zamjenika ravnatelja Zavoda, pri čemu je bio odgovoran za razvoj informatičkih i statističkih sustava, unaprjeđenje prikupljanja i obrade zdravstvenih podataka te organizacijsku potporu strateškom planiranju rada ustanove. Ovaj segment rada posebno je važan jer je omogućio standardizirano i pouzdano praćenje zdravstvenih pokazatelja, što predstavlja temelj za kvalitetno javnozdravstveno odlučivanje.

Od 13. prosinca 2021. godine djeluje kao voditelj Službe za epidemiologiju, gdje koordinira epidemiološki nadzor I planira i provodi preventivne programe. U tom okviru razvija i vodi populacijske registre najvažnijih javnozdravstvenih problema, uključujući registre zloćudnih bolesti, poroda i prekida trudnoće, perinatalnog mortaliteta, psihijatrijskih bolesti te rehabilitacije. Poseban doprinos dao je razvoju modela za praćenje uzroka smrti te uspostavi županijskog registra raka kože, čime je unaprijeđena mogućnost rane detekcije trendova i planiranja preventivnih mjera.

Njegov rad obuhvaća i sustavno praćenje zdravstvenog stanja stanovništva Osječko-baranjske županije, kao i evaluaciju rada zdravstvenih ustanova, s ciljem optimizacije dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite. Aktivno sudjeluje u organizaciji i provedbi preventivnih pregleda osoba starijih od 50 godina, kao i programa preventivne zdravstvene zaštite žena. U razdoblju od 2009. do 2012. sudjelovao je u razvoju i implementaciji softverskog rješenja za preventivne ginekološke preglede, pri čemu je pregledano 883 žene u sedam ginekoloških ordinacija u županiji, što predstavlja primjer uspješne integracije informatičkih alata u javnozdravstvenu praksu.

Znanstveno-stručni interes pokazao je i kroz epidemiološka istraživanja, među kojima se ističe analiza gastrointestinalnih stromalnih tumora (GIST) u razdoblju 2004.–2010., kojom je dao doprinos boljem razumijevanju pojavnosti rijetkih tumora na regionalnoj razini, kao i kroz sudjelovanje u drugim publikacijama i projektima iz područja onkološke epidemiologije i zdravstvene statistike.

Javnozdravstveni je stručnjak koji uspješno povezuje epidemiologiju, medicinsku informatiku, biostatistiku i upravljanje zdravstvenim sustavima. Upravo takva interdisciplinarna kombinacija kompetencija ima iznimnu vrijednost u suvremenom zdravstvu, jer omogućuje donošenje odluka temeljenih na podacima, učinkovitiju prevenciju bolesti i racionalnije planiranje zdravstvenih resursa, što je ključno za dugoročnu održivost javnozdravstvenog sustava.

Posebno se ističe kontinuirano javno i strukovno priznanje njegova rada, koje potvrđuje dugogodišnji doprinos razvoju zdravstvene zaštite, javnozdravstvenih programa i društvene zajednice na području Osijek i Osječko-baranjske županije.

Već u ranoj fazi karijere prepoznat je njegov angažman u organizaciji i provedbi programa primarne zdravstvene zaštite, te mu je 2002. godine Dom zdravlja Osijek dodijelio zahvalnicu za osobitu stručnu i organizacijsku pomoć u realizaciji aktivnosti primarne zdravstvene skrbi. Sljedeće godine, 2003., Klub žena liječenih od raka dojke Mammae uručio mu je priznanje za značajan doprinos radu udruge i potpori ženama oboljelima od raka dojke, čime je potvrđena njegova senzibiliziranost za potrebe onkoloških bolesnika i važnost suradnje s civilnim sektorom.

Za dugogodišnju suradnju i aktivan doprinos preventivnim i edukativnim programima primio je i priznanje Liga protiv raka Osijek povodom 40. obljetnice djelovanja Lige, kao i priznanje Savez organizacija invalida Osječko-baranjske županije 2011. godine za osobit doprinos radu i unapređenju zdravstvene i socijalne skrbi za osobe s invaliditetom. Iste godine dodijeljen mu je i Pečat Grada Osijeka, jedno od najviših gradskih priznanja, za izniman doprinos području zdravstva i razvoju javnozdravstvenih aktivnosti.

Njegov društveni angažman nadilazi isključivo zdravstveni sektor, što potvrđuje i plaketa zahvale Hrvatski mačevalački savez iz 2021. godine, dodijeljena za doprinos organizaciji mačevalačkog kampa u Osijeku u uvjetima pandemije SARS-CoV-2. Time je pokazao sposobnost učinkovite primjene epidemioloških načela i u specifičnim organizacijskim okolnostima, osiguravajući provedbu sportskih aktivnosti uz očuvanje javnozdravstvene sigurnosti.

Takav kontinuitet javnih i profesionalnih priznanja jasno potvrđuje njegovu posvećenost preventivnoj medicini, interdisciplinarnoj suradnji i trajnom unapređenju kvalitete zdravstvene zaštite stanovništva.

Ljekarnička skrb za onkološke pacijente

Doc.dr.sc. **Katarina Fehir Šola**, mag. pharm.

ZU Ljekarna Bijelovar, Medicinski fakultet Osijek

Ljekarnička skrb za onkološke pacijente predstavlja ključnu komponentu suvremene onkološke prakse, usmjerenu na optimizaciju farmakoterapije, poboljšanje sigurnosti liječenja i unapređenje kvalitete života oboljelih. Onkološka terapija uključuje kompleksne režime primjene citostatika, ciljane terapije i imunoterapije, što povećava rizik od medikacijskih pogrešaka, interakcija i problema s adherencijom. Ljekarnici, kao integralni članovi multidisciplinarnog tima, imaju važnu ulogu u procjeni terapije, edukaciji bolesnika i praćenju nuspojava.

Prema FIP-u, ljekarnici doprinose sigurnosti pacijenata kroz provjeru doziranja i kompatibilnosti lijekova, identifikaciju interakcija i individualizaciju terapije, osobito u skupinama s visokim rizikom (starije osobe, bolesnici s komorbiditetima, pacijenti na oralnoj onkološkoj terapiji). Znanstvena literatura potvrđuje da su ljekarničke intervencije povezane s manjim brojem medikacijskih pogrešaka, smanjenoj toksičnosti, poboljšanom adherencijom i boljim razumijevanjem terapije među pacijentima.

Važan aspekt skrbi je edukacija pacijenata o pravilnoj primjeni oralnih onkoloških lijekova, prepoznavanju nuspojava i potrebi pravovremenog javljanja zdravstvenom osoblju. Ljekarnici također provode procjenu zdravstvene pismenosti pacijenata i prilagođavaju komunikaciju koristeći jasne poruke, piktograme i "teach-back" tehniku, što je posebno važno kod kompleksnih režima i pacijenata s ograničenom HL.

Uspješna ljekarnička skrb podrazumijeva i praćenje nutritivnog statusa, potporu u upravljanju simptomima (mučnina, bol, umor), prevenciju infekcija te savjetovanje o komplementarnoj terapiji kako bi se izbjegle interakcije. Suradnja s liječnicima i medicinskim sestrama omogućuje dosljednu i koordiniranu skrb.

Sveukupno, ljekarnik je prepoznat kao ključni stručnjak u sigurnoj i učinkovitoj primjeni onkološke terapije, dok integracija ljekarničke skrbi u onkologiju poboljšava ishode liječenja i kvalitetu života pacijenata.

Doc. dr. sc. Katarina Fehir Šola, mag. pharm.

Profesionalni razvoj objedinjuje kliničku farmaceutsku praksu, menadžment u zdravstvu, znanstveno-nastavni rad te snažan međunarodni strukovni angažman. Njezina karijera karakterizirana je sustavnim akademskim usavršavanjem i kontinuiranim radom na unapređenju farmaceutske skrbi, osobito u segmentu javnog zdravstva i organizacije ljekarničkih sustava.

Nakon završenog studija farmacije na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, započinje stručno usavršavanje kroz poslijediplomski sveučilišni studij Fitofarmacije i dijetoterapije, čime proširuje kompetencije u području racionalne i potporne terapije te primjene biljnih i nutritivnih pripravaka u svakodnevnoj praksi. Nastavlja akademski razvoj upisom doktorskog studija te stječe titulu doktora znanosti, a potom dodatno nadograđuje upravljačke i organizacijske kompetencije poslijediplomskim usavršavanjem na Effectus veleučilište, smjer Menadžer u zdravstvenim sustavima. Time njezin profesionalni profil prelazi granice klasične ljekarničke djelatnosti i obuhvaća strateško upravljanje zdravstvenim ustanovama.

Akademski karijera formalizirana je izborom u docentsko zvanje 2023. godine na Medicinskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, gdje sudjeluje u izvođenju nastave, mentorstvu i znanstveno-istraživačkom radu iz područja farmacije i zdravstvene skrbi. Dodatno je 2024. završila pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičko usavršavanje na Filozofski fakultet u Osijeku, čime je sustavno ojačala kompetencije nužne za visokoškolsko poučavanje i rad sa studentima.

Paralelno s akademskim radom razvijala praksu u javnom ljekarništvu. Profesionalni put započinje u ZU Ljekarna Bjelovar, gdje stječe iskustvo neposrednog rada s pacijentima, a od 2015. godine obnaša funkciju ravnateljice ustanove. U toj ulozi odgovorna je za organizaciju rada, razvoj usluga, implementaciju standarda kvalitete te uvođenje javnozdravstvenih i preventivnih programa u lokalnoj zajednici. Njezino djelovanje usmjereno je na koncept ljekarne kao dostupnog zdravstvenog savjetovališta, a ne isključivo mjesta izdavanja lijekova.

Međunarodnu dimenziju karijere započinje 2012. godine izborom za predstavnicu Hrvatske u European Association of Employed Community Pharmacists (EPHEU), strukovnoj organizaciji farmaceuta zaposlenih u javnim ljekarnama. Kontinuiranim radom i profesionalnim doprinosom 2019. godine izabrana je za predsjednicu organizacije sa sjedištem u Beč, čime preuzima odgovornost za zastupanje interesa farmaceuta na europskoj razini te sudjelovanje u oblikovanju politika vezanih uz sigurnu i racionalnu primjenu lijekova.

Uz upravljačke i akademske obveze, voditeljica je brojnih javnozdravstvenih projekata te aktivna sudionica inicijativa usmjerenih na prevenciju bolesti, edukaciju pacijenata i jačanje uloge farmaceuta u multidisciplinarnim zdravstvenim timovima. Njezino djelovanje naglašava važnost integracije farmaceuta u sustav primarne zdravstvene zaštite, posebno u segmentima adherencije, sigurnosti terapije i savjetovanja kroničnih bolesnika.

doc. dr. sc. Katarina Fehir Šola predstavlja primjer suvremenog farmaceuta koji uspješno povezuje znanstveno-nastavni rad, menadžment u zdravstvu, kliničku praksu i međunarodno strukovno vodstvo.

Takav profil farmaceuta ima iznimnu vrijednost za razvoj farmaceutske profesije jer omogućuje prijenos znanja iz prakse u akademski prostor i obrnuto, što izravno doprinosi kvaliteti zdravstvene skrbi i boljem položaju pacijenta u sustavu.

Tijekom svoje profesionalne karijere višekratno je prepoznata i nagrađivana za stručni, organizacijski i javnozdravstveni doprinos razvoju farmaceutske djelatnosti, što dodatno potvrđuje kontinuitet i razinu njezine stručne izvrsnosti.

Godine 2009. dodijeljena joj je Diploma Hrvatsko farmaceutsko društvo kao priznanje za istaknuti stručni angažman i doprinos farmaceutskoj profesiji. Daljnje priznanje uslijedilo je 2012. godine kada je nagrađena Zlatnom plaketom Grada Bjelovar za izuzetne doprinose razvoju zdravstvene i društvene zajednice na lokalnoj razini, osobito kroz unapređenje dostupnosti i kvalitete ljekarničke skrbi.

U razdoblju od 2014. do 2016. godine, kao voditeljica ili suvoditeljica projekata, primila je više nagrada Hrvatsko društvo za sigurnost pacijenata za projekte usmjerene na povećanje sigurnosti primjene lijekova, edukaciju bolesnika te razvoj preventivnih i savjetodavnih programa u javnom ljekarništvu. Time je njezin rad prepoznat ne samo u stručnom, već i u širem javnozdravstvenom kontekstu, s naglaskom na smanjenje rizika terapije i poboljšanje ishoda liječenja.

Dodatno, 2021. godine dodijeljena joj je prestižna nagrada Hrvatskog farmaceutskog društva „mr. ph. Antun Karlovac“, koja se dodjeljuje za značajno unapređenje stručnog rada i poseban doprinos razvoju farmaceutske prakse, čime je potvrđena njezina dugogodišnja predanost podizanju profesionalnih standarda u ljekarništvu.

Uz organizacijski i projektni rad, istaknula se i u području stručne i akademske publicistike. Urednica je prvog hrvatskog Priručnika za samoliječenje te Priručnika za primjenu dodataka prehrani, koji su prihvaćeni i kao sveučilišni nastavni materijali. Ova izdanja predstavljaju vrijedan stručni doprinos standardizaciji savjetovanja pacijenata, racionalnoj primjeni bezreceptnih lijekova i dodataka prehrani te edukaciji studenata i zdravstvenih djelatnika. Njihova praktična orijentacija i utemeljenost na dokazima čine ih relevantnim alatom u svakodnevnoj farmaceutskoj praksi.

Ovakav kontinuitet nagrada, stručnih priznanja i uredničkog rada jasno ukazuje na profesionalca koji nadilazi okvire rutinske djelatnosti te aktivno oblikuje razvoj struke, povezujući znanstvene spoznaje, edukaciju i neposrednu skrb za pacijente. Takav profil predstavlja iznimnu vrijednost za suvremeni zdravstveni sustav, osobito u području jačanja uloge farmaceuta u javnom zdravstvu i sigurnosti terapije.

Liječenje karcinoma dojke

doc. dr. sc. **Josipa Flam**, dr. med.

Medicinski fakultet Osijek

Karcinom dojke najčešći je karcinom kod žena u svijetu.

Karcinom dojke možemo liječiti kirurški, sustavnom terapijom, radioterapijom, endokrinom terapijom, imunoterapijom, te ciljanom terapijom. Prije početka liječenja svakog karcinoma dojke potrebno je odrediti podtip samoga tumora dojke, te njegovu proširenost.

Podtip karcinoma dojke određujemo na core biopsiji koja je preduvjet bilo kakvoga liječenja karcinoma dojke. S obzirom na izraženost endokrinih receptora te her 2 pozitivni te razlikujemo nekoliko podtipova karcinoma dojke. To su Luminalni A, Luminalni B Her negativan, Luminalni B her pozitivan, Her 2 pozitivan te trostruko negativan karcinom dojke.

Proširenost bolesti određuje se radiološkim pretragama kao što su CT toraksa, abdomena i zdjelice uz scintigrafiju skeleta ili 5 PET-CT.

Kirurški zahvat kod karcinoma dojke može biti radikaln kada se radi mastektomija s ili bez rekonstrukcije, te poštediti operativni zahvati gdje se odstranjuje samo dio dojke. Uvijek je potrebno učiniti i staging aksile, bilo u smislu disekcije aksile, ako je na radiološkim pretragama bio pozitivan aksilarni limfni čvor ili SLNB kod bolesnica koje nemaju klinički pozitivan limfni čvor.

Kada govorimo sustavnom liječenju karcinoma dojke razlikujemo liječenje tumora koji nisu metastatski i onih koji su metastatski. Liječenje nemetastatskih karcinoma dojke može biti neoadjuvantno i adjuvantno.

Neoadjuvantno liječenje je terapija koja se daje prije operacije s ciljem smanjivanja tumora i povećanja uspješnosti kirurškog zahvata, odnosno omogućavanja puštene operacije dojke umjesto mastektomije. Glavni ciljevi neoadjuvantne terapije su smanjenje veličine tumora, Povećanje šanse za očuvanje dojke, procjena biološkog odgovora tumora na terapiju, liječenje mikrometastatske bolesti vrlo rano prije operacije, te procjena potrebe za dodatnim terapijama nakon operacije. Neo adjuvantna terapija daje se uglavnom kod trostruko negativnog i her 2 pozitivnog karcinoma dojke, te kod Luminalnog B koji je lokalno uznapredovao. Vrsta neoadjuvantnog liječenja ovisi o podtipu karcinoma dojke. Tako se kod her 2 pozitivnog karcinoma dojke da je dualna her 2 blokada dok se kod trostruko negativnog karcinoma dojke uz kemoterapiju dodaje imunoterapija pembrolizumab om. Kod bolesnica koje imaju endokrinu osjetljivi tumor može se dati i neo adjuvantna endokrina terapija. Adjuvantno liječenje je terapija nakon operacije s ciljem smanjenja rizika povrata bolesti bilo lokalnog ili udaljenog te poboljšanja preživljenja. Odabir terapije ovisi o biološkom pod tipu

tumora, stadiju, bolesti, individualnim čimbenicima pacijentice. Kod hormonski ovisnog her 2 negativnog karcinoma dojke endokrina terapija je osnova liječenja. Kod bolesnica koje su u predmenopauzi daje se terapija tamoksifenom s ili bez supresije funkcije ovarija, dok se kod bolesnica u postmenopauzi daju inhibitori aromataze tijekom 5-7 godina ovisno o riziku same bolesti. Adjuvantna kemoterapija se dodaje kod visokog kliničkog rizika (veliki tumor, pozitivni limfni čvorovi), visokog proliferacijskog indeksa. Kod visokorizičnih hormonski pozitivnih Her 2 negativnih tumora u novije vrijeme dodaju se i se CDK4/6 inhibitori, kao što su abemaciclib i ribociclib. Kod her 2 pozitivnih karcinoma dojke standard je anti her terapija tijekom godinu dana uz kemoterapiju, 0 kod trostruko negativnog karcinoma dojke uz kemoterapiju se dodaje imunoterapija, odnosno kod BRCA pozitivnih bolesnica i PARP inhibitori.

Što se tiče adjuvantne radioterapije, ona je indicirana nakon operacije u cilju smanjenja lokalnog recidiva. Obavezna je nakon poštene operacije dojke, a nakon mastektomije je indicirana ako postoje pozitivni aksilarni limfni čvorovi ili je tumor bio veći od 5 cm ili zahvatio kožu ili pectoralni mišić.

Osnova liječenja metastatskog karcinoma dojke je sustavna terapija, ovisno o samome podtipu karcinoma dojke i općem stanju bolesnice, kao i samoj tumorskoj masi.

Kod hormonski ovisnog her negativnog karcinoma dojke opcija izbora je endokrina terapija u kombinaciji s CDK 4/6 inhibitorima radi boljeg učinka same terapije. Tu u obzir dolaze inhibitori aromataze, tamoksifen, fulvestrant te u novije vrijeme SERD-ovi.

Kod Her 2 pozitivnih tumora osnova liječenja je uz kemoterapiju anti her terapija u obliku kombinacije trastuzumaba i pertuzumaba.

Što se tiče liječenja trostruko negativnog metastatskog karcinoma dojke, ono je vrlo kompleksno. Potrebno je odrediti PDL-1 ekspresiju i BRCA mutaciju, te u obzir dolazi imunoterapija i PARP inhibitori ovisno o prisutnim prediktivnim markerima. Kod bolesnica koje nemaju prediktivne markere metoda izbora je kemoterapija kao i kod svih ostalih podtipova koji ne odgovaraju na ciljanu ili endokrinu terapiju, te imaju takozvanu "visceralnu krizu".

U zaključku možemo reći da je liječenje karcinoma dojke izuzetno kompleksno, te ovisi o mnogobrojnim faktorima, kao što su podtip tumora, proširenost bolesti, opće stanje, a i o želja samoga bolesnika.

Doc. dr. sc. Josipa Flam, dr. med.

Specijalistica radioterapije i onkologije s dugogodišnjim kliničkim, nastavnim i organizacijskim iskustvom u području liječenja malignih bolesti. Profesionalno je vezana uz Klinički bolnički centar Osijek, gdje obnaša dužnost pročelnice Zavoda za liječenje malignih bolesti dojke, pluća, kože i rijetkih tumora, te istodobno djeluje u akademskoj zajednici kao docentica na Medicinskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Nakon završenog studija medicine i specijalizacije iz radioterapije i onkologije, izgradila je karijeru koja traje više od dva desetljeća u neposrednom radu s onkološkim bolesnicima. U svakodnevnoj kliničkoj praksi usmjerena je na multimodalno liječenje solidnih tumora, osobito karcinoma dojke, pluća i kože, s naglaskom na integraciju radioterapije, sistemske terapije i multidisciplinarne skrbi. Kao pročelnica Zavoda odgovorna je za organizaciju i unapređenje terapijskih postupaka, koordinaciju timova te implementaciju suvremenih onkoloških standarda i protokola.

Paralelno s kliničkim radom aktivno sudjeluje u visokoškolskoj nastavi, gdje sudjeluje u edukaciji studenata medicine i specijalizanata te u mentoriranju znanstvenih i stručnih radova. Uključena je u znanstveno-istraživačke aktivnosti i stručne skupove, a svojim predavanjima i edukacijama doprinosi kontinuiranom stručnom usavršavanju liječnika i drugih zdravstvenih djelatnika. Njezin profesionalni interes obuhvaća optimizaciju radioterapijskih tehnika, unapređenje ishoda liječenja i poboljšanje kvalitete života onkoloških bolesnika.

Interakcije onkološke terapije i suplemenata

Zvonimir Čagalj, dr. med.

Medicinski fakultet Osijek

Interakcije između onkološke terapije i dodataka prehrani postaju sve važniji klinički izazov zbog rastuće primjene suplemenata među bolesnicima i sve veće kompleksnosti onkološke farmakoterapije. Suplementi, uključujući biljne pripravke, vitamine, minerale i antioksidanse, mogu značajno utjecati na apsorpciju, metabolizam i eliminaciju antitumorskih lijekova, osobito onih s uskim terapijskim rasponom. Takve interakcije mogu dovesti do smanjene učinkovitosti onkološkog liječenja ili do povećane toksičnosti, ponekad s ozbiljnim kliničkim posljedicama.

Pacijenti često ne prijavljuju uzimanje suplemenata jer ih smatraju „prirodnima“ i sigurnima, što otežava pravovremeno prepoznavanje rizika. U kliničkoj praksi zabilježeni su primjeri u kojima su suplementi, posebno oni koji utječu na CYP enzime ili transportne proteine, doprinijeli terapijskom neuspjehu, pogoršanju nuspojava ili prekidu liječenja. Problem dodatno potencira polipragmazija, koja povećava kompleksnost interakcija i rizik neželjenih učinaka.

Sustavno prikupljanje podataka o svim dodacima prehrani koje pacijent uzima, prepoznavanje potencijalnih interakcija te suradnja liječnika i ljekarnika ključni su za sigurnu i učinkovitu onkološku terapiju. Pravovremena edukacija i jasna komunikacija s pacijentom omogućuju individualiziranu optimizaciju liječenja i smanjenje rizika od neželjenih interakcija/nuspojava.

Zvonimir Čagalj, dr. med.

Specijalist je kliničke farmakologije s toksikologijom s višegodišnjim iskustvom u bolničkoj medicini, primarnoj zdravstvenoj zaštiti te sveučilišnoj nastavi. Diplomirao je medicinu na Medicinskom fakultetu Osijek Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera.

Nakon završetka studija obavio je pripravnički staž u Kliničkom bolničkom centru Osijek, čime je započeo profesionalni put usmjeren prema kliničkom radu i daljnjem stručnom usavršavanju. Tijekom ranog profesionalnog razdoblja radio je kao doktor medicine u više zdravstvenih ustanova, uključujući Dom zdravlja Vukovar te domove zdravlja u Vinkovcima i Osijeku, gdje je stekao široko kliničko iskustvo u ambulantnom i izvanbolničkom zbrinjavanju bolesnika.

Rad u primarnoj zdravstvenoj zaštiti omogućio mu je razvoj sveobuhvatnog pristupa pacijentu, donošenje terapijskih odluka u svakodnevnoj kliničkoj praksi te razumijevanje organizacije zdravstvenog sustava na lokalnoj razini.

Od 2017. godine profesionalno je vezan uz Klinički bolnički centar Osijek, gdje je započeo specijalizaciju iz kliničke farmakologije s toksikologijom, koju je završio u listopadu 2021. godine. Kao specijalist bavi se procjenom sigurnosti primjene lijekova, prepoznavanjem i prevencijom nuspojava te analizom potencijalno klinički značajnih interakcija lijekova, među ostalim područjima svoga stručnog djelovanja.

U svakodnevnom radu surađuje s liječnicima različitih specijalnosti pružajući savjetodavnu i stručnu potporu u donošenju racionalnih terapijskih odluka, osobito u složenim kliničkim slučajevima. Njegovi posebni stručni interesi usmjereni su na interakcije lijekova te antimikrobnu terapiju u kompleksnih i višemorbidnih bolesnika, s ciljem povećanja učinkovitosti i sigurnosti liječenja.

Značaj digitalne farmacije u praćenju nuspojava onkološke terapije

Prof. dr. sc. **Vesna Pavlica**, mag. pharm.

ZU Farmacia

Briga za zdravlje na svim razinama svakodnevnog života dobiva sve veći značaj: u društvu, na razini biomedicinskih znanosti, tehnoloških znanosti te na razini svijesti zdravih i bolesnih pojedinaca. Zdravstvo se neprestano razvija. Suvremene tehnologije omogućuju učinkovitije načine liječenja bolesti. Farmacija se, kao kompleksna biomedicinska znanost, sve više integrira s medicinom i informacijskom tehnologijom u specifični ekosistem koji značajno doprinosi poboljšanju zdravlja, prevenciji bolesti i unaprjeđenju kvalitete života i sigurnosti bolesnika.

Digitalna farmacija predstavlja jedan od najvažnijih iskoraka u suvremenoj onkološkoj praksi, omogućujući strukturiran, učinkovit i siguran pristup praćenju toksičnosti liječenja. U okruženju u kojem se terapijski protokoli stalno razvijaju, a broj dostupnih ciljnih, imunoterapijskih i oralnih antineoplastičnih lijekova raste, potreba za preciznim praćenjem nuspojava i brzim donošenjem odluka postaje sve veća. Digitalni alati daju farmaceutima i onkološkim timovima mogućnost sustavnog nadzora nad terapijskim učinkom i sigurnosnim profilom, što u konačnici dovodi do boljih kliničkih ishoda.

Ključna prednost digitalne farmacije je mogućnost kontinuiranog prikupljanja podataka o nuspojavama putem mobilnih aplikacija, elektroničkih platformi i sustava za praćenje subjektivno prijavljenih simptoma. Pacijenti u stvarnom vremenu bilježe tegobe poput mučnine, umora, neuropatije ili kožnih reakcija, što omogućuje ranije prepoznavanje uzoraka toksičnosti. Ovakav pristup skraćuje vrijeme reakcije zdravstvenih stručnjaka i smanjuje rizik razvoja težih komplikacija. Sustavi s integriranim algoritmima dodatno mogu upozoriti na odstupanja od očekivanih parametara i preporučiti kada je potrebna intervencija.

Digitalna rješenja znatno unapređuju farmaceutsku skrb, jer omogućuju boljeg uvid u adherenciju, interakcije i sigurnost primjene lijekova. Elektronička dokumentacija povezuje laboratorijske nalaze, farmakoterapijske podatke i kliničke bilješke, stvarajući jedinstven izvor informacija koji poboljšava kvalitetu procjena i odluka. Farmaceuti tako mogu preciznije pratiti trendove, donositi preporuke za optimizaciju suportivne terapije i pravovremeno intervenirati kod potencijalno opasnih nuspojava.

Digitalna farmacija donosi i dodatne koristi u edukaciji bolesnika. Interaktivne platforme omogućuju pristup prilagođenim informacijama, edukacijskim materijalima i savjetima o

upravljanju nuspojavama. Time se pacijenti potiču na aktivnije sudjelovanje u vlastitoj skrbi, što povećava kvalitetu života i smanjuje opterećenje zdravstvenog sustava. Multidisciplinarna komunikacija također je brža i kvalitetnija: farmaceuti mogu u realnom vremenu komunicirati s liječnicima, medicinskim sestrama i ostalim članovima tima, što dovodi do usklađenog i učinkovitijeg pružanja skrbi.

Digitalna farmacija u onkologiji ubrzano postati neizostavan standard prakse. Očekuje se da će daljnji razvoj umjetne inteligencije, analitike velikih podataka i integriranih kliničkih sustava dodatno proširiti mogućnosti nadzora nad terapijom te otvoriti put prema još individualiziranim pristupima. Razvijat će se i alati za prediktivnu analizu nuspojava, što će unaprijed identificirati bolesnike s većim rizikom od toksičnosti i omogućiti preventivno prilagođavanje terapije. Takav napredak značajno će doprinijeti sigurnosti primjene onkoloških lijekova, racionalnijem korištenju resursa i dugoročno boljem preživljenju i kvaliteti života bolesnika.

Na nama je da otvaramo nova područja suradnje i da se izravno uključujemo i odlučujemo o ljekarničkoj sadašnjosti i budućnosti.

Literatura:

1. Kennedy F., et al. "Online monitoring of patient self-reported adverse events in early phase trials." PMC (2020).
2. Kennedy F., et al. "Electronic Patient Reporting of Adverse Events and Quality of Life: A nonrandomized prospective cohort feasibility study." ASCO (2021).
3. Getov I., et al. "Opportunities for implementing digital applications to improve drug-safety monitoring and patient outcomes." Pharmacia (2025).
4. Nishioka S., et al. "Adverse Event Signal Detection Using Patients' Concerns: Deep Learning Models for Screening Clinically Important Signals." JMIR (2024).
5. Coutsouvelis J., et al. "The impact of pharmacist-led strategies implemented to optimise medication use in cancer patients: A review." Journal of Pharmacy Practice and Research (2020).
6. Jiang Y., et al. "The Acceptance and Use of Digital Technologies for Self-Reporting and Communication Safety during Care Transitions in Oncology Patients." PMC (2024).
7. Stover A.M., et al. "Developing an EHR "SmartForm©" to monitor side effects of oral oncolytics with pharmacist-patient engagement." (2025).

Prof. dr. sc. Vesna Pavlica, mag. pharm.

Istaknuta je stručnjakinja u području onkološke i digitalne onkološke farmacije s dugogodišnjim iskustvom u bolničkom ljekarništvu, znanstvenom radu na području onkološke farmacije, visokoškolskoj nastavi i razvoju profesionalnih standarda. Svoj profesionalni put započela je nakon završetka studija farmacije na Farmaceutsko-biokemijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, gdje je diplomirala farmaceutski smjer, odradila pripravnički staž i položila stručni ispit te započela rad u bolničkom sustavu.

Akademsko usavršavanje nastavila je kroz poslijediplomski studij farmaceutskih znanosti, tijekom kojega je magistrirala na temu „Određivanje antigena MAGE-3 u papilarnom karcinomu štitne žlijezde“. Doktorski studij završila je 2007. godine obranivši disertaciju pod nazivom „Procjena rizika u profesionalnoj izloženosti citotoksičnim lijekovima“, čime je znanstveno usmjerila svoj rad prema području sigurnosti rukovanja citotoksičnim lijekovima i zaštite zdravstvenih djelatnika i samih bolesnika. Godine 2015. stekla je znanstveno zvanje znanstvene suradnice na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Dugi niz godina bila je zaposlena u Kliničkom bolničkom centru Sestre milosrdnice u sklopu bolničke ljekarne Klinike za tumore, gdje obnaša dužnost voditeljice ljekarne do 2019. godine. U tom razdoblju organizirala je i nadzirala pripremu antineoplastičnih lijekova, razvijala sustave osiguranja kvalitete i sigurnosti rada s citotoksičnim lijekovima, uvodila standardne operativne postupke te aktivno sudjelovala u multidisciplinarnim timovima u skrbi za onkološke bolesnike. Njezin rad obuhvaćao je savjetovanje o farmakoterapiji, prevenciji nuspojava i interakcija te razvoj modela kliničke farmaceutske skrbi u onkologiji. 2016. godine osniva u Klinici za tumore KBC Sestre milosrdnice, a u sklopu bolničke ljekarne, Savjetovalište za onkološke bolesnike.

Osnovala je Radnu skupinu za onkološko ljekarništvo pri Hrvatskom farmaceutskom društvu, koja je 2016. godine prerasla u Sekciju za onkološko ljekarništvo, čija je dugogodišnja predsjednica. Članica je Upravnog odbora Hrvatskog farmaceutskog društva, te organizatorica brojnih nacionalnih i međunarodnih edukacija, uključujući Prvi hrvatski tečaj s međunarodnim sudjelovanjem za ljekarnike i onkološko-hematološke medicinske sestre, kao i Prvi hrvatski kongres onkološke farmacije 2021. godine te više tečajeva trajnog stručnog usavršavanja. U Hrvatskoj ljekarničkoj komori aktivno je sudjelovala u radu stručnih povjerenstava vezanih uz onkološku farmaciju i razvoj dodatnih usluga. Aktivno sudjeluje u radu udruga onkoloških bolesnika.

Na međunarodnoj razini surađuje s European Society of Oncology Pharmacy (ESOP), gdje djeluje kao delegat Republike Hrvatske i odgovorna osoba za razvoj onkološkog ljekarništva u zemljama jugoistočne Europe. Organizirala je 3. Europskog kongresa onkološke farmacije u Dubrovniku 2016. te regionalnog kongresa 2017. godine također u Dubrovniku a u suradnji s Društvom za internističku onkologiju Zbora liječnika Hrvatske. Za svoj doprinos međunarodnom razvoju onkološke farmacije nagrađena je 2016. Godine nagradom „Klaus Meier Award“, koju dodjeljuje European Society of Oncology Pharmacy. 2018. godine primila je i nagradu „Mr. ph. Antun Karlovac“ za poseban doprinos ljekarničkoj praksi koju dodjeljuje Hrvatsko farmaceutsko društvo.

Uz klinički i stručni rad, kontinuirano je bila uključena u akademsku nastavu. Do 2021. godine djelovala je kao suradnica u nastavi na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje sudjeluje u izvođenju kolegija Farmaceutska skrb onkološkog bolesnika, praktičnoj nastavi iz onkološke farmacije te mentoriranju studenata završnih godina studija po posebnom program koji se provodio u Klinici za tumore i specijalizantima kliničke farmacije u okviru predmeta Onkološka farmacija i praksa onkološke farmacije. U suradnji s prof.dr.sc Damirom Vrbancem, dr.med., odmah po formiranju Specijalističkog studija iz Kliničke farmacije 2008. godine, formira predmet pod nazivom Onkološka farmacija koji je obvezan za sve bolničke farmaceute.

Kao gostujuća predavačica, od 2015. godine sudjeluje u izvođenju nastave iz predmeta Onkološka farmacija na Farmaceutskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu, gdje studentima farmacije predaje o kliničkim, terapijskim i organizacijskim aspektima onkološke farmaceutske skrbi te prenosi iskustva razvoja bolničkog i javnog ljekarništva. Time daje značajan doprinos regionalnoj edukaciji i internacionalizaciji onkološke farmacije.

Od 2019. godine zaposlena je u ZU Farmacija, najprije u Ljekarni u Hrvatskoj Kostajnici, gdje stječe iskustvo u javnom ljekarništvu i savjetovanju onkoloških bolesnika o terapiji, nuspojavama, interakcijama i suplementaciji. Istodobno djeluje kao suradnica Centra za edukaciju, koji prerasta u Centar za ekspertizu za područje onkološke i digitalne onkološke farmacije. Od 1. siječnja 2026. godine profesionalni rad nastavlja u Zagrebu u okviru ZU Farmacia, u Ljekarni Sveti Duh.

Autorica je brojnih stručnih i znanstvenih radova te nositeljica međunarodnog certifikata „ESPEN life-long learning – nutritional support in cancer“. Njezin profesionalni doprinos prepoznat je kao temeljni u razvoju onkološkog ljekarništva u Hrvatskoj i regiji, osobito u integraciji bolničke, akademske i javnozdravstvene farmaceutske prakse.

Čuti više od riječi: Moć prisutnosti i empatičnog slušanja u ljekarni

Katarina Sović, mag. pharm.

Tvrtka Besa Vig

Radionica je namijenjena ljekarnicima zaposlenima u javnim ljekarnama i cilj joj je unaprijediti kvalitetu komunikacije s onkološkim pacijentima, osobito u kontekstu razumijevanja emocionalne dimenzije bolesti.

Komunikacija u ljekarničkoj praksi ne obuhvaća samo edukaciju o onkološkoj terapiji i bolesti, već ima važnu ulogu u izgradnji povjerenja, prepoznavanju potreba pacijenta te osnaživanju pacijenta u procesu liječenja. U fokusu radionice nalazi se razvoj vještine empatičnog slušanja – oblika slušanja koji nadilazi činjenično razumijevanje i omogućuje stvarno povezivanje s doživljajem osobe koja govori.

Sudionici će kroz interaktivan i refleksivan pristup imati priliku naučiti razlikovati različite razine slušanja – od površinskog, funkcionalnog slušanja do dubokog, empatičnog slušanja. Učit će o utjecaju empatičnog slušanja na ishode liječenja, zadovoljstvo pacijenata i razvoj odnosa između ljekarnika i pacijenta. Posebno ćemo raspraviti kako kvaliteta slušanja može oblikovati pacijentovu motivaciju, pridržavanje terapije i osnažiti pacijenta za preuzimanje aktivne uloge u svojem liječenju.

Interaktivni dio radionice uključuje rad s autentičnim narativima pacijenata u kojima su sami pacijenti opisali svoje iskustvo bolesti. Sudionici će analizirati i interpretirati ove narative kako bi prepoznali složenost pacijentovog doživljaja bolesti, uključujući emocionalne, identitetske i društvene aspekte, s naglaskom na razumijevanje značenja i tumačenja koje pacijenti pridaju svojoj bolesti.

Kroz vođene diskusije, grupni rad i reflektivne vježbe, sudionici će razvijati kompetencije koje mogu izravno primijeniti u svakodnevnoj praksi.

Ishodi učenja

Nakon završetka radionice, sudionici će moći:

- Objasniti razliku između različitih razina slušanja
- Opisati ključne elemente empatičnog slušanja i objasniti njegov utjecaj na ishode liječenja i izgradnju odnosa povjerenja između ljekarnika i pacijenata
- Bolje razumjeti emocionalne i subjektivne aspekte iskustva bolesti
- Razviti konkretne strategije za integraciju empatičnog slušanja u svoj svakodnevni rad

Katarina Sović, mag. pharm.

Magistra farmacije, facilitatorica, konzultantica i profesionalni te timski coach, dugogodišnja je stručnjakinja za razvoj kompetencija u zdravstvenom sustavu i organizacijama koje djeluju u području zdravstva. Svoj profesionalni identitet izgradila je na spoju kliničkog razumijevanja rada s pacijentima, iskustva u farmaceutske industriji te suvremenih metoda edukacije odraslih, organizacijskog razvoja i coachinga. U fokusu njezina rada nalaze se osnaživanje zdravstvenih djelatnika, razvoj komunikacijskih i liderskih vještina te unapređenje

kvalitete zdravstvene skrbi kroz sustavni rad s pojedincima i timovima.

Diplomirala je farmaciju na Farmaceutsko-biokemijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu 2003. godine, nakon čega odrađuje pripravnički staž i polaže stručni ispit. Profesionalnu karijeru započinje u javnoj ljekarni, gdje stječe neposredno iskustvo rada s pacijentima te razvija temeljne kompetencije savjetovanja, kliničke procjene potreba bolesnika i svakodnevne komunikacije u zdravstvenom okruženju. Upravo u tom razdoblju oblikuje snažan interes za razvoj ljekarničke profesije, kvalitetu odnosa zdravstvenog djelatnika i pacijenta te važnost sustavnog jačanja profesionalnih vještina.

Nakon rada u ljekarni prelazi u farmaceutske industriju, gdje tijekom deset godina obnaša niz lokalnih i regionalnih funkcija. Kao voditeljica onkološkog tima u Hrvatskoj, upravlja stručnim i prodajnim aktivnostima te koordinira multidisciplinarnu timove, dok na regionalnoj razini djeluje kao interni trener za područje središnje Europe. U toj ulozi razvija i provodi edukacijske programe usmjerene na profesionalnu komunikaciju, prezentacijske vještine, vođenje ljudi, timsku suradnju i osobnu učinkovitost. Ovo iskustvo omogućuje joj duboko razumijevanje organizacijske dinamike, upravljanja promjenama i razvoja zaposlenika unutar kompleksnih sustava.

S namjerom da integrira znanja iz ljekarničke prakse i korporativnog okruženja te ponudi strukturiranu podršku profesionalcima u zdravstvu, 2016. godine osniva vlastitu konzultantsku tvrtku Besa Vigu. Kroz poduzetnički rad surađuje sa zdravstvenim ustanovama, stručnim organizacijama i poslovnim klijentima, pružajući usluge edukacije, facilitacije, coachinga i organizacijskog savjetovanja. Poseban naglasak stavlja na razvoj komunikacijskih kompetencija u zdravstvenim timovima, jačanje liderskih kapaciteta, unapređenje suradnje unutar organizacija te prevenciju profesionalnog sagorijevanja zdravstvenih djelatnika. Njezin pristup temelji se na praktičnoj primjeni znanja, refleksiji iskustva i dugoročno održivim promjenama u profesionalnoj praksi.

Kontinuirano je uključena u akademske i stručne projekte. Akreditirani je facilitator radionica ljekarničke konzultacije u okviru Clinical Pharmacy Teaching Programa pri UCL School of Pharmacy te je surađivala u izvođenju studentskog praktikuma ljekarničke skrbi na Farmaceutsko-biokemijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. U suradnji s Hrvatska ljekarnička komora sudjelovala je u radu radne skupine za razvoj Hrvatskog ljekarničkog kompetencijskog okvira, doprinoseći standardizaciji i unapređenju profesionalnih

kompetencija ljekarnika na nacionalnoj razini. Aktivna je i u radu udruge Progressus, posvećene cjeloživotnom učenju i profesionalnom razvoju ljekarnika.

Svoje djelovanje dodatno osnažuje brojnim međunarodnim certifikatima i edukacijama. Certificirani je profesionalni i timski coach, educirana pri International Coach Academy te članica International Coaching Federation. Završila je edukacije iz timskog coachinga, NLP pristupa (Master Practitioner), narativne terapije i narativno utemeljene medicine, kao i edukaciju iz Motivational Interviewinga. U radu sustavno primjenjuje metode pripovijedanja i narativne refleksije kao alat za profesionalni razvoj, razumijevanje iskustva pacijenata i jačanje empatijske komunikacije.

Profesionalni stil obilježavaju analitičnost, strukturiranost, etičnost i izražena usmjerenost na čovjeka. Kombinacija kliničkog znanja, organizacijskog iskustva i edukacijskih kompetencija omogućuje joj da djeluje kao most između zdravstvene prakse i razvoja organizacija. Njezina je misija osnažiti zdravstvene djelatnike i timove kako bi kompetentno, samopouzđano i održivo odgovarali na sve kompleksnije zahtjeve suvremenog zdravstvenog sustava, doprinoseći pritom višoj kvaliteti skrbi i boljoj dobrobiti profesionalaca.

Prikaz slučaja iz prakse: Opravdanost suplementacije onkološkog bolesnika

Martina Šepetavc, mag. pharm.
ZU Farmacia

Suplementacija u onkoloških bolesnika, osobito tijekom liječenja karcinoma dojke, predstavlja kompleksno i osjetljivo područje u kojem se isprepliću očekivanja bolesnika, kliničke smjernice i farmaceutska praksa. Bolesnici se često suočavaju s velikim brojem informacija iz različitih izvora – od preporuka liječnika i ljekarnika do savjeta iz medija i interneta – što može dovesti do zbunjenosti i neracionalne primjene dodataka prehrani.

U literaturi se ističe da onkološki bolesnici često posežu za dodacima prehrani u želji da poboljšaju ishode liječenja, smanje nuspojave ili ojačaju imunitet. Međutim, brojni radovi upozoravaju na rizike neracionalne suplementacije, uključujući potencijalne interakcije s citostaticima, hormonskom terapijom i ciljanim lijekovima, kao i mogućnost smanjenja učinkovitosti ili povećanja toksičnosti liječenja. Uloga zdravstvenih stručnjaka, osobito magistara farmacije, jest kritički procijeniti opravdanost suplementacije, uzimajući u obzir individualne potrebe bolesnika, stadij bolesti, vrstu onkološke terapije te potencijalne interakcije i rizike.

Predavanje će kroz detaljan prikaz slučaja iz ljekarničke prakse prikazati proces donošenja odluke o suplementaciji kod bolesnice s karcinomom dojke. Analizirat će se klinički kontekst, nutritivni status, komorbiditeti i terapija, uz naglasak na farmakoterapijske rizike i moguće interakcije između dodataka prehrani i citostatika, hormonske terapije ili ciljane terapije. Posebna pažnja bit će posvećena dostupnim kliničkim smjernicama (ESMO, NCCN, ASCO) i relevantnim znanstvenim dokazima u razlikovanju znanstveno utemeljenih preporuka od neutemeljenih tvrdnji, kao i komunikaciji s pacijentom i članovima multidisciplinarnog tima.

Predavanje će istaknuti važnost racionalne suplementacije kao dijela integrirane skrbi, gdje ljekarnik svojim kompetencijama doprinosi sigurnosti i kvaliteti liječenja. Sudionici će dobiti praktične alate za procjenu opravdanosti suplementacije, kriterije za odabir preparata te smjernice za učinkovitu komunikaciju s pacijentima i liječnicima.

Cilj predavanja jest osnažiti ljekarnike u donošenju racionalnih odluka o suplementaciji, utemeljenih na dokazima i smjernicama, te potaknuti suradnju u multidisciplinarnoj skrbi za onkološke bolesnike.

Ishodi učenja:

- Analizirati kliničke okolnosti onkološkog bolesnika u kontekstu suplementacije
- Prepoznati i evaluirati potencijalne interakcije između dodataka prehrani i onkološke terapije
- Identificirati rizike koji mogu utjecati na učinkovitost, sigurnost i toleranciju liječenja
- Primijeniti načela racionalne farmakoterapije u donošenju odluka o suplementaciji
- Razlikovati znanstveno utemeljene preporuke od komercijalnih preporuka i neutemeljenih informacija o suplementaciji

Martina Šepetavc, mag. pharm.

Diplomirala je na Farmaceutsko-biokemijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, nakon čega je odradila pripravnički staž i položila stručni ispit te započela karijeru u javnom ljekarništvu. Profesionalni put započinje kao farmaceut suradnik u neposrednom radu s pacijentima, gdje razvija snažan interes za savjetodavni rad, sigurnu primjenu lijekova i unapređenje uloge ljekarnika u sustavu zdravstvene skrbi. Kroz godine napreduje na rukovodeće pozicije, od voditeljice Ljekarne do voditeljice Centra ekspertize u ustanovi Farmacia, gdje je

odgovorna za stručni razvoj djelatnika, standardizaciju i nadzor kvalitete procesa rada te uvođenje novih profesionalnih modela i usluga u ljekarničku praksu. Autorica je i voditeljica projekata razvoja dodatnih kognitivnih usluga, javnozdravstvenih akcija i programa usmjerenih na povećanje adherencije bolesnika i sigurnosti terapije, a djeluje i kao urednica stručnog časopisa ZU Farmacia.

Aktivno sudjeluje u radu nacionalnih strukovnih organizacija. U Hrvatskom farmaceutskom društvu obnašala je dužnost predsjednice Sekcije za javno ljekarništvo u razdoblju od 2014. do 2024. godine, bila je članica Upravnog i Izvršnog odbora te sudjelovala u organizaciji brojnih nacionalnih i međunarodnih stručnih skupova i kongresa. U Hrvatska ljekarnička komora članica je Vijeća Komore, predsjednica Povjerenstva za stručna i staleška pitanja te članica povjerenstava za onkološku farmaciju i razvoj dodatnih ljekarničkih usluga, gdje doprinosi oblikovanju profesionalnih standarda i kompetencijskih okvira. Član je Izvršnog odbora Sekcije za onkološko ljekarništvo Hrvatskog farmaceutskog društva.

Od 2015. godine djeluje kao vanjska suradnica Farmaceutsko-biokemijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, gdje sudjeluje u nastavi i praktičnoj edukaciji studenata na kolegijima Ljekarnička skrb, Farmakoterapija dermatoloških poremećaja i cijepljenje u ljekarničkoj praksi. Redovito je pozivana predavačica na stručnim i znanstvenim skupovima te autorica i koautorica brojnih stručnih i znanstvenih radova, poglavlja u udžbenicima i edukacijskih materijala.

Za svoj doprinos razvoju ljekarništva i profesionalizaciji farmaceutske skrbi dobitnica je više priznanja i nagrada strukovnih organizacija, uključujući nagradu Hrvatskog farmaceutskog društva „mr. ph. Antun Karlovac“ te nagrade za unapređenje sustava prijavljivanja nuspojava lijekova, razvoj inovativnih farmaceutskih usluga i projekte usmjerene na personaliziranu skrb za pacijente.

Kroz sve segmente profesionalnog djelovanja Martina Šepetavc kontinuirano povezuje kliničku praksu, edukaciju i organizacijski razvoj, djelujući kao jedan od ključnih dionika modernizacije hrvatskog javnog ljekarništva i podizanja standarda farmaceutske profesije.

PharmaS[®]

